

XALQ PEDAGOGIKASIDA KITOBXONLIK MADANIYATI

Shahrisabz davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

Milnorov Xusniddin Xushmatovich

Shahrisabz davlat pedagogika instituti Pedagogika

fakulteti pedagogika yo'nalishi 2-kurs talabasi

Ergasheva Feruza Boboqulovna

Annotatsiya. Mazkur maqolada xalq pedagogikasida kitobxonlik madaniyatining o'rni uning bola tarbiyasi va ma'naviy axloqiy rivojlanishidagi ahamiyati taxlil qilinadi. Shuningdek xalq og'izaki ijodi va urf odatlar orqali kitobga bo'lgan mehr, bilimga intilish g'oyalari qay tarizda yoritilgani ko'rsatiladi.

Kalit so'zi. Xalq pedagogikasi, kitobxonlik madaniyati, ma'naviyat, tarbiya.

Абстрактный. В статье анализируется роль культуры чтения в народной педагогике, ее значение в воспитании и духовно-нравственном развитии ребенка. Показано также, как идеи любви к книгам и стремления к знаниям отражены в устном народном творчестве и обычаях.

Ключевое слово. Народная педагогика, культура чтения, духовность, образование.

Kirish

Xalq pedagogikasi asosan og'izaki an'analar orqali tarqalgan va ko'plab manaviy axloqiy qoidalar hikmatlar, maqollar va ertaklar shaklida namoyon bo'lgan. Ammo kitoblar ayniqsa yozma va nashr etilgan manbalar bu qadimiy tajriba va bilimlarni jamlash, saqlash va yangi avlodga yetkazishda muhim vosita bulib xizmat qiladi. Kitob nafaqat ilm fan va tafakkur taraqqiyotining manbai, balki xalqning milliy madaniyati va tarixini saqlash vositasidir. Xalq pedagogikasida kitobxonlik madaniyati, avvalom bor xalqning uz tarixi, urf- odatlari va qadiryatlarini aks etiradi. Kitoblar ulug' ajdodlarning bilimlari va tajribalari yangi avlodga yetkaziladi. Ayniqsa kuplab falklor asarlari, hikoyalar sherlar va maqollar xalq pedagogikasining ajralmas qismi sifatida kitoblarda uz o'rnini topgan. Shuningdek kitoblar va ilim fan

rivijlaninshi xalq pedagogikasining usishiga ta'lim tizimining shakillanishiga ham kata hissa qushgan. Har bir xalqning uziga xos kitobxonlik an'analari shakillanib ularda milliy qadiryatlar va an'analar aks etadi. Misol uchun O'zbekistonda kitobxonlik an'analari milliy taffakur tarjima adabiyoti va hikmatlar orqali kuchli urinni topgan

Xalq ijodiyotida kitobga bulgan munosabat . O'zbek xalq og'izaki ijodiyotida kitobning o'rni beqiyos . “ Bilim –nurxonlik , bilimsiz zulmat” , “Kitob – bilim kuchi “ “Kitob o'qigan - jon tuymas ,ilm bilim suz tug'mas” kabi maqollar kiobga bulgan hurmatni ifodlaydi .Bu maqollar orqali bolalarda kitobga mehr o'qishga muhabbat uyg'otilgan .

Kitobxonlik orqali manaviy tarbiya xalq pedagogikasida kitobxonlik nafaqat bilim olish vositasi balki axloqiy tarbiya vositasi sifatida xam namoyon buladi. Masalan xalq dostonlarida “Alpomish “ , “Go'ro'g'li “ , “Sherali” kabi qaxramonlar kitobxon zexinli va adolatparvar qilib tasvirlanadi. Bu orqali bolaga nafaqat bilim , balki yuksak axloqiy fazilatlar o'qtiriladi .

Kitobxonlikni targ'ib etuvchi urfodatlar va an'analar. Ayrim hududlarda bolalarga maktabga chiqish oldidan kitob sovg'a qilish an'anasi mavjud bulub , bu orqali kitobga mehr uyg'otilgan . Shuningdek mahalliy hikoyachilarning (dostonchi , masalchi) jamiyatda egallagan o'rni ularning ijodiy kechalari bolalar ongida kitob va bilimga muhabbatni mustahkamlagan.

Xalq pedagogikasi - milliy qadiryatlar va manaviy xazinasidir . Unda kitobxonlik madaniyati muhim tarbiyaviy omil sifatida aks etgan . Shu bois bugungi zamonaviy ta'limda xalq pedagogikasidagi kitobga oid qarashlardan samarali foydalanish ularni ta'lim tarbiya jarayonida joriy etish dolzarb ahamiyatga egadir.

O'zbek oilasi kitobxonlikda o'z ananasiga kitob vositasiga tarbiyalashda o'ziga xos milliy tarjibaga egadir. Qadimdan kitob o'zbek oilasi uchun muqaddas sanalgan, nondan keyin aziz bo'lgan ma'naviy mulk hisoblanadi. Har bir oilada bola dunyoga keldimi uni tarbiyalash, uni voyaga yetkazish ota onaning muqaddas burchi sanaladi. Ota ona farzandini barkamol etib tarbiyalashga intiladi. Barkamollikning birlamchi va

muhim mezonni bilim olish bo'lib, u kitobxonlik bilan bog'liq bo'lgan. Bu qadimdan qolgan an'ana yosh avlodni ma'naviy -axloqiy barkamol etib tarbiyalashning hayotning o'zi taqazo etadi. Bunda xalq pedagogikasi bilan bir qatorda allomalarimizning ijodiy merosiga ham tayanilsa maqsadga muvofiq bo'ladi. Shunday merosiy asarlardan biri Kaykovisning "Qobusnoma" asaridir. Unda muallif javonmardlik tarbiyasi yo'nalishlarini tavsiya etar ekan, bilim olish yo'lga kirgan toliblarga kitob o'qishga qunt qilish, ilm yo'lida qayg'u hasratga berilmaslik ilmni yodda saqlash uchun uni takrorlab boorish, yod olish, ilmda haqiqat uchun kurashish, taqlid qilmaslik, doimo o'z yonida kitob va boshqa o'quv qurollarini saqlash, oz so'zlab ko'b tiklash haqida fikrlarini bayon etadi.

Lekin ilmni kitobdan o'rganish bilan cheklanib qolmay, aql va tafakkur bilan hukm chiqarish zarurligini ta'kidlaydi. Ana shu talablar asosida u tijorat ilmi, tib ilmi, ilmi, ilmi nujum (astronomiya), handasa (geometriya) ilmlari borasida o'z qarashlarini bayon etadi va bunda ota onalarning o'z farzandlarini tarbiyalashda avvalo ularga ilm-u odob o'rgatishlari zarurligini ta'kidlaydi.

Ulug' mutafakkir Alisher Navoiyning ota onasi uning bolalik davridayoq ilm olishga kitob o'qishga katta e'tibor berganlar uning o'qishga havasi erta boshlanib maktabga borguniga qadar arab, fors tillarida juda ko'p g'azallarni yod bilgan.

Xulosa

Xalq pedagogikasi – milliy qadriyatlar madaniy meros va tarbiyaviy an'alar xazinasidir. U inson ma'naviyatini yuksaltirish axloqiy fazilatlarni shakllantirish va ilmga muhabbat uyg'otishda beqiyos ahamiyatga ega. Kitobxonlik madaniyati esa xalq pedagogikasining ajralmas qismi bo'lib, avlodlarni bilimli ma'rifatparvar va ijtimoiy faol shaxslar qilib tarbiyalashda muhim o'rin tutadi. Xalq og'zaki ijodiyoti maqollar rivoyatlar doston va an'analar orqali kitobga bo'lgan hurmat va bilimga intilish keng targ'ib qilingan. Shu bois zamonaviy ta'lim jarayonda xalq pedagogikasidagi kitobxonlik madaniyatini qayta jonlantirish va undan tarbiyadan samarali foydalanish muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-6079-sonli Qarori. "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi. 2020-yil 5-oktabr.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2020 yil 24 yanvarda Oliy Majlisga yo'llagan Murojaatnomasi. [https://nrm.uz/contentf?doc=612868_o%E2%80%98zbekiston_respublikasi_prezidenti_shavkat_mirzieevning_oliy_majlisga_murojaatnomasi_\(2020_yil_24_yanvar\)](https://nrm.uz/contentf?doc=612868_o%E2%80%98zbekiston_respublikasi_prezidenti_shavkat_mirzieevning_oliy_majlisga_murojaatnomasi_(2020_yil_24_yanvar))
3. Xusniddin, Milinorov, and Mavlonova Malika. "Bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy-pedagogik tayyorlash jarayonida kommunikativ kompetentsiyalarini rivojlantirish metodikasi." *Ta'limning zamonaviy transformatsiyasi* 7 (2024): 296-304.
4. Xushmatovich, Milinorov Xusniddin. "Pedagogik faoliyat jarayonida bo 'lajak pedagoglarni raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligini oshirish." *Ta'limning zamonaviy transformatsiyasi* 7 (2024): 305-312.
5. Милиноров, Хусниддин Хушматович, and П. М. Жалолова. "ПРОЦЕСС ОРГАНИЗАЦИИ РАЗВИТИЯ КОМПЕТЕНЦИЙ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ." *Proceedings of International Conference on Modern Science and Scientific Studies*. Vol. 3. No. 5. 2024.
6. Anatolyevna, Boyarkina Yulia, Sokhibov Akram Rustamovich, and Milinorov Khusniddin Khushmatovich. "EDUCATIONAL TOURISM AS A POTENTIAL FOR THE DEVELOPMENT OF THE REGION." *Web of Teachers: Inderscience Research* 2.6 (2024): 185-189.
7. Milinorov, XX va DN Eshmuratova. "O'ZBEK URNAVALARI, MAROSIMLARI VA ODAMLARINI SHAXS TARBIYO'TIDAGI O'RNI". *Web of Teachers: Inderscience Research* 2.5 (2024): 205-209.
8. Kaykovus. "Qobusnoma" T. : O'qituvchi, 1986. 168- b
9. Abdurahmon Jomiy . Haft avrang. Tanlangan asarlar. T.:1971,360-b
10. Bobur. Boburnoma. T.: Yulduzcha, 1989. 421-b
11. Al- Buxoriy. Abu Abdulloh Muhammad ibn ismoil . Al- adab al Murod Tarj., mushad. va izohlar muall. Sh.Boboxonov . -T.: O'zbekiston , 1990. -6-7 b.
12. Usmonov M . -O'zbek xalq ertaklari va tarbiya , Toshkent," Fan" 2010